

GAN
ALF
BET
GIMMEL
DALET
HEE
WAW

TESJOEVA, TEFILA, TSEDAKA

© JELED-NIK Afdeling Onderwijs

Tekst: Henny van het Hoofd
Tekeningen: Marchien Mayer

Dit werkboekje is onderdeel van het JELED leerplan voor kinderen vanaf 4 jaar.
Voor meer informatie: www.jeled.net of henny@nik.nl

J.E.L.E.D. - Jewish European Learning Experience **Dot.net**

Maak de zinnen af door de goede woorden in te vullen.
In ieder vakje hoort één letter.
Kies uit de woorden in het vak.

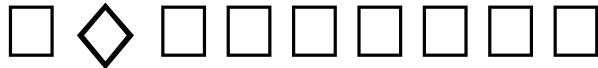
* sjoel * minhag * blazen * challes * sjana tova *
* tekia * jitschak * zoet * herinnering * sjofar *
* kaarten * begin * machzor * akeda * rechtspraak *
* honing * sjevareim * tasjliech * jomtov * teroea *

- 1 ראש השנה (Rosj Hasjana) betekent: 'hoofd' of
□ ○ □ □ □ van het jaar.
- 2 Een andere naam voor ראש השנה is יום הזכרון (Jom Hazikaron), dag van
□ ♥ □ □ □ □ □ □ □ □
- 3 Ook de naam יום הדין (Jom Hadien) wordt gebruikt, dag van
□ □ □ □ □ □ □ □ ♦ □ □
- 4 En יום תרועה (Jom Teroea) is weer een andere naam: dag van het sjofar-
□ ○ □ □ □ □
- 5 Rosj Hasjana is een heel belangrijke feestdag, een
□ □ □ □ □ ♦
- 6 Veel meer joden dan anders gaan naar
♦ □ □ □ □
- 7 Een heel indrukwekkend onderdeel van de sjoeldienst is het
□ □ □ □ ○ □ - blazen.

8 Er zijn drie verschillende tonen. De eerste is lang en ononderbroken:

9 De tweede toon bestaat uit drie kortere klanken en heet:

10 Bij de derde toon hoor je negen korte klanken. Die toon heet

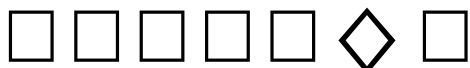
11 Beide dagen Rosj Hasjana lezen we uit de Tora over Avraham en Sara. De eerste dag gaat het over de geboorte van hun zoon, die heet

12 De tweede dag lezen we dat 'ה Avraham op de proef stelt: de

13 In sjoel gebruiken we geen gewone sjoel, maar een

14 Bij Rosj Hasjana horen verschillende gewoonten. 'Gewoonte' is in het עברית

15 Zo eten we op Rosj Hasjana ronde, zoete

16 Ook eten we zoete appel met

17 We zeggen dan dat we hopen dat het nieuwe jaar voor ons goed en
□ □ □ ◇ zal zijn.

18 Veel joden gaan de eerste dag Rosj Hasjana naar een water voor
♥ □ □ □ □ □ ◇ □ □

19 In de weken voor Rosj Hasjana versturen veel mensen (digitale)
□ ♥ □ □ □ □ □

20 We wensen elkaar een goed (en zoet) jaar, een
□ □ ○ □ □ □ □ □ □

☺ *Schrijf de letters die je hebt ingevuld over:*

In de vakjes met ◇ : _____

In de vakjes met ○ : _____

In de vakjes met ♥ : _____

☺ Wanneer je de letters in de goede volgorde zet, krijg je drie woorden, die je vaak hoort tijdens de sjoeldiensten van Rosj Hasjana en Jom Kipoer. Welke?

Woord 1 _____

Woord 2 _____

Woord 3 _____

In deze tekening zijn de drie woorden van de vorige bladzijde verstopt.
Zoek ze en schrijf de woorden over in de vakjes.

1

2

3

☺ *Schrijf in het vakje achter de zin het nummer van het woord dat er bij hoort:*

a Je doet je best om zoveel mogelijk van de sjoeldienst mee te lezen uit het machzor.

b Je neemt je voor om je kleine broertje of zusje in het nieuwe jaar wat minder te plagen.

c Je stelt voor dat je klasgenoten van joodse les deze week een tiende van hun zakgeld meenemen voor een goed doel.

תְּשׁוּבָה - TESJOEVA

Veel belangrijke joodse feestdagen, zoals Rosj Hasjana en Jom Kippoer, vieren we in de maand Tisjrie. Elloel is de joodse maand die vóór Tisjrie komt. In Elloel wordt iedere dag (behalve sjabbat) sjofar geblazen om ons er aan te herinneren dat het gauw Rosj Hasjana wordt.

Zodra je het geluid van de sjofar hoort weet je dat je moet gaan nadenken over jezelf: hoe heb ik me in het afgelopen jaar tegenover andere mensen gedragen? Wat heb ik goed gedaan? En wat kan ik in het nieuwe jaar anders, beter doen?

De tien dagen van Tesjoeva

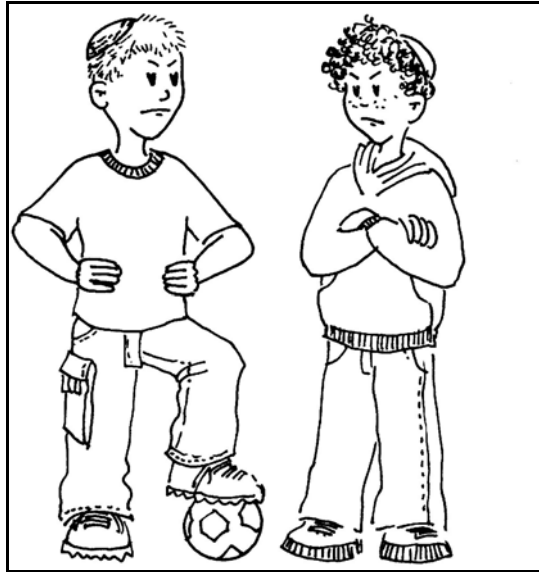
Maar als je alleen maar nadenkt over waar je niet zo tevreden over bent en er verder niets mee doet, gebeurt er niet zo heel veel! Daarom proberen we in de tien dagen tussen Rosj Hasjana en Jom Kippoer zoveel mogelijk goed te maken wat vorig jaar verkeerd ging. Deze dagen hebben een speciale naam: **עֲשֶׂרֶת יָמֵי תְּשׁוּבָה**, (*asèret jemee tesjoeva*), de tien dagen van Tesjoeva. *Tesjoeva* betekent inkeer, terugkeer.

Het is een *mitswa* om op een goede manier met andere mensen om te gaan. Doe je dat niet, dan heb je niet alleen iets verkeerd gedaan tegenover een medemens, maar ook tegenover God. Tijdens de *Aseret Jemee Tesjoeva* proberen we het weer goed te maken met onze medemensen.

Op **יּוֹם כִּפּוּר** (*Jom Kippoer*) vragen we om vergeving voor alles wat we tegenover God verkeerd hebben gedaan. We maken het dan weer goed ('we verzoenen ons') met God.

Vandaar de Nederlandse naam voor Jom Kippoer: Grote Verzoendag. Je vraagt God om je te vergeven en je neemt je voor om in het nieuwe jaar extra je best te doen, zodat je dezelfde fout niet nog eens maakt.

Dit zijn Ruben en Jaron. Vroeger waren ze elkaars beste vrienden. Maar toen vond Ruben het ineens niet goed dat Jaron zijn voetbal wilde lenen. Jaron was zo boos, dat hij op school niet meer naast Ruben wilde zitten. En nu zegt Jaron dat Ruben zijn lievelingsboek heeft gepikt. Niet waar, zegt Ruben...

Zo denkt Ruben over Jaron...

Ik wil die Jaron nooit meer zien! Want hij zegt tegen iedereen in de klas dat ik een dief ben. En dat vind ik nou zó gemeen, want het is zijn boek helemaal niet!

Ik heb het boek gisteren uit de bibliotheek gehaald. Met iemand die zo slecht over me denkt wil ik geen vriendjes meer zijn!

Zo denkt Jaron over Ruben...

Ruben heeft niet eens gevraagd of hij mijn boek mocht lezen, hij heeft het gewoon uit mijn kastje gepikt.

Ik kan niet geloven dat mijn beste vriend zo iets doet. En dat terwijl ik niet eens met zijn voetbal mag spelen. Is dat nou een vriend?

Toen werd het Rosj Hasjana...

Ruben en Jaron hebben op Rosj Hasjana allebei nagedacht. Hier zie je hoe ze nu over elkaar denken.

Het was niet zo aardig van me om mijn voetbal niet aan Jaron uit te lenen, maar hij is net nieuw. Ik had er zelf ook nog niet mee gespeeld, en dat weet hij best.

Maar ik vind het wel zelig voor hem dat hij zijn lievelingsboek kwijt is.

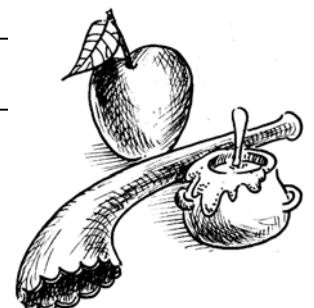
Als ik Ruben was, dan zou ik die voetbal ook niet hebben uitgeleend, want hij was pas nieuw. En het was flauw van me om daarom niet meer naast Ruben te willen zitten.

Maar waarom geeft hij mijn boek niet terug? Hij weet toch dat het mijn lievelingsboek is?

☺ Beantwoord de vragen:

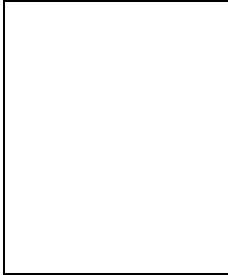
- 1 Hoe kun je aan Ruben merken dat hij op Rosj Hasjana heeft nagedacht over de dingen die hij vorig jaar verkeerd heeft gedaan? Leg je antwoord uit.

- 2 Hoe zit dat bij Jaron?

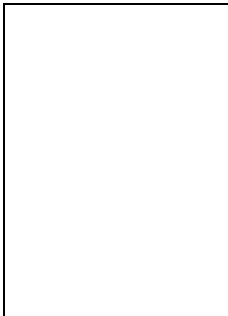

Rosj Hasjana is voorbij. Tijdens de Assèret Jemee Tesjoeva doen Ruben en Jaron allebei hun best om het weer goed met elkaar te maken.

☺ Lees de tekst en teken Ruben en Jaron in de vakjes:

Ik heb iedereen in de klas gevraagd of ze het boek van Jaron gezien hebben, maar niemand weet waar het is. Ik ga hem laten zien dat ik het boek echt uit de bibliotheek geleend heb, en dan vraag ik hem meteen of hij zin heeft om te gaan voetballen, met mijn nieuwe bal.

Ik schaam me heel erg: vanmorgen vond mijn vader het boek onder mijn bed.... Ruben heeft het dus helemaal niet gepikt. Ik ga meteen naar hem toe om te zeggen dat ik me vergist heb. Daarna ga ik dat ook tegen iedereen op school vertellen, ook al vind ik dat best moeilijk...

☺ Beantwoord de vragen:

1 Hoe probeert Ruben de dingen die hij verkeerd gedaan heeft goed te maken?

2 Hoe doet Jaron dat?

Gelukkig komt het nog voor Jom Kippoer weer helemaal goed:

RUBEN

Ik beloof dat ik voortaan zal proberen om ruzie meteen uit te praten, anders wordt het hoe langer hoe erger.

Door een misverstand was ik bijna mijn beste vriend kwijtgeraakt!

JARON

Ik zal proberen voortaan niet meer zo gauw iemand te beschuldigen. Het was echt verkeerd van me om aan iedereen te vertellen dat Ruben een dief is. Ik beloof dat ik zo iets nooit meer zal doen!

☺ Beantwoord de vragen:

1 Wat heeft Ruben geleerd van de ruzie met Jaron?

2 Wat heeft Jaron van de ruzie met Ruben geleerd?

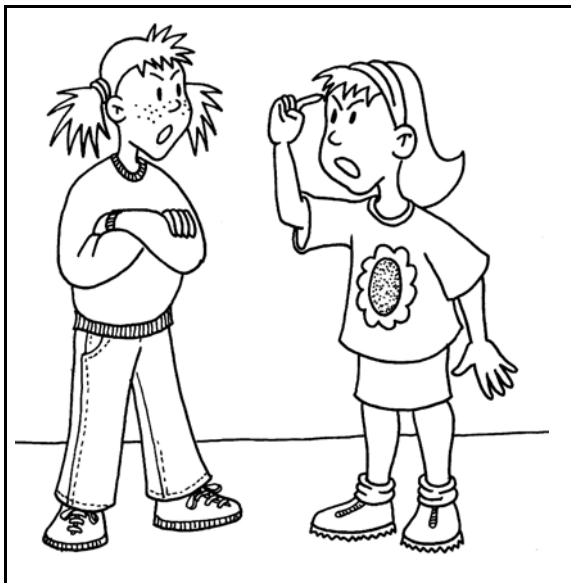
☺ Teken Ruben en Jaron nadat ze het weer goed hebben gemaakt:

☺ Kies een van de twee tekeningen. Maak er op de volgende bladzijde een verhaal bij (dat mag bv ook een stripverhaal zijn).

Denk aan deze punten:

- * hoe heten de twee meiden / jongens?
- * waar gaat de ruzie over?
- * hoe denken ze over elkaar vóór Rosj Hasjana?
- * waaraan kun je merken dat ze tijdens Rosj Hasjana over zichzelf hebben nagedacht?
- * hoe proberen ze het tijdens de Assèret Jemee Tesjoeva allebei weer goed te maken?
- * welke goede voornemens maken ze op Jom Kippoer?

Ruzie 1

Ruzie 2

De hoofdpersonen uit mijn verhaal heten _____ en _____

Ze kregen ruzie omdat:

En zo kwam het gelukkig allemaal weer goed:

תְּפִלָּה - TEFILLA

☺ Lees verhalen en beantwoord daarna de vragen op bladzijde 15:

Verhaal 1: Sharon

Iedereen zat al op z'n plaats toen Sharon kwam binnenstormen. 'Ga maar gauw zitten en doe je sidoer open bij het Sjema, dan kunnen we beginnen' zei David van wie ze dit jaar joodse les had.

Met een half oor luisterde Sharon naar wat David vertelde over het Sjema. Ze kon erg goed leren, ze hoefde iets maar één keer te horen om het te kunnen onthouden. Op school was ze dan ook altijd de beste van de klas, en daar hoefde ze niet eens zoveel voor te doen. Voor haar proefwerken had ze meestal een tien. Niemand van haar klasgenoten van joodse les kon zo vlug Ivriet lezen als Sharon, en dan ook nog zonder fouten!

Om de beurt las iedereen een zin voor uit het Sjema. Even opletten, nu was zij aan de beurt. **וּכְתַבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בְּיַתְדֵי וּבְשַׁעְרֵיכֶם**, *oechetavtam al mezoezet beetècha ovisjarècha*, las Sharon. 'Prima gelezen,' zei David. Kun je het ook vertalen? 'Je zult ze schrijven aan de deurposten van je huis en eh... 'Aan je poorten' vulde David aan. 'Wat knap, Sharon, je hebt bijna een hele pasoek vertaald. Ilan, ga verder!

'We ... ha... ja...' las Ilan. Met haar vinger volgde Sharon de woorden uit de sidoer, maar met haar hoofd was ze er helemaal niet bij. Vanmiddag zou ze met haar vriendin naar de manege gaan. Misschien mocht ze wel op haar lievelingspaard Suzi rijden! Terwijl ze in de sidoer keek droomde ze weg...

He, wat was dat voor geluid? Tot haar verbazing zag ze een paard bij haar tafeltje staan. 'Ha, Sharon, ik ben Suzi' hinnikte het. 'Ik heb ook joodse les, hoor! David heeft me leren bidden!'

'Dat kan niet' zei Sharon. 'Paarden gaan niet naar joodse les, en ze kunnen al helemaal niet dawwenen!'. 'Kijk maar, dan zullen we je het laten zien!' zei Suzi.

Ineens stond David bij Suzi. Hij vond het helemaal niet vreemd dat er een paard in de klas was. Uit zijn tas haalde hij een zakje met haver. Hij strooide de haver tussen de bladzijden van de sidoer.

Suzi stak haar hoofd in de sidoer en begon bovenaan de bladzijde te eten. Zo ging ze langzaam naar de onderkant van het blad. Toen ze alle haver van de bladzijde op had sloeg ze met haar vochtige neus de bladzijde om en at weer verder. 'Een leuk trucje' zei Sharon. 'Maar ze is niet echt aan het dawwenen'. 'Waarom niet?' vroeg David. 'Kijk maar, ze kan zelfs de bladzijde omslaan.... de bladzijde omslaan....

'Sla de bladzijde maar om, Sharon. Jij bent aan de beurt'. Sharon schrok wakker. David stond achter haar, en wachtte tot ze zou beginnen met lezen.

Verhaal 2: Dannie

Avienoe Malkeenoe klonk het in sjoel. Iedereen zong het met de chazzan mee, ook Dannie die in de bank naast zijn vader stond. Wat was Rosj Hasjana toch een mooi feest! En wat kwamen er dan veel mensen naar sjoel. Het leek wel of iedereen zijn mooiste kleren aan had. Dannie aaide even over zijn nieuwe broek. Het spiekbriefje ritselde zachtjes. Gelukkig, het was er nog. Maar Dannie wist zeker dat hij het niet nodig zou hebben.

Avienoe Malkeenoe, asee lema'ancha... Met zijn vinger wees hij de woorden in het machzor bij. *w - e ... h - o - sj - ie - ... ee - n - oe*. Hij zuchtte diep. Zijn vader gaf hem een knipoog. Die begreep precies wat hij nu voelde. Dannie zou zo graag alle woorden net zo snel als de chazzan willen zeggen. En het liefst ook nog begrijpen wat hij in het Ivriet las. Maar hoe hij ook zijn best deed, het lukte niet. Dannie was dyslectisch.

Iedereen zei dat het helemaal niet erg was. Hij had er toch ook langer over gedaan om Nederlands te leren lezen? Dat ging nu toch ook goed? 'Je zult zien, nog even en dan kan de chazzan jou niet meer bijhouden', had zijn zusje gezegd. Maar die had makkelijk praten. Zij was niet dyslectisch.

'Op Rosj Hasjana gaat het erom dat je nadenkt over jezelf, hoe je volgend jaar zou willen zijn', zei zijn moeder. 'En over alle goede dingen waarvan je hoopt dat ze in het nieuwe jaar in de wereld zullen gebeuren. Dat is veel belangrijker dan letters lezen, Dannie'. 'En wanneer je iets aan Hakadosj Baroech Hoe wilt vragen hoeft dat helemaal niet in het Ivriet. Die begrijpt alle talen, ook Nederlands' had zijn vader gezegd.

Een paar dagen voor Rosj Hasjana had Dannie er ineens iets op gevonden. Uit zijn lesboek voor Ivriet had hij het hele alefbet overgeschreven en het daarna uit zijn hoofd geleerd. Voor alle zekerheid had hij een spiekbriefje gemaakt.

'Laat dit jaar een goed jaar worden voor alle joden' fluisterde hij tot Hakadosj Baroech Hoe. 'En nooit meer aanslagen of oorlog in Israël...

Ik kan niet zo vlug joods lezen, maar ik weet wel alle letters van het alef-bet. Dat ga ik nu opzeggen, dan kunt U er zelf de woorden van maken. Alef, Bet, Gimmel, Dalet, Hee.....'

Terwijl Dannie zonder één foutje het hele alefbet fluisterde leek het wel alsof er letters door de sjoel dwarrelden. Ze zweefden hoger en hoger, net zolang tot dat ze door de tonen van de sjofar naar de poort van de hemel werden gedragen.

Vragen

1 Wat is het belangrijkste verschil tussen Sharon en Dannie?

2 Wat kunnen we leren uit het verhaal van Sharon?

3 Wat kunnen we leren uit het verhaal van Dannie?

Uit de sjoeldienst 1: אָבִינוּ מַלְכֵנוּ

Een van de meest bekende gebeden uit de sjoeldienst van Rosj Hasjana (en Jom Kippoer) is *Avinoe Malkeenoe*. In het machzor voor Rosj Hasjana staat het op bladzijde 259 - 265.

אָבִינוּ מַלְכֵנוּ zijn de twee woorden waar iedere zin van dit gebed mee begint.

☺ Vertaal:

onze _____ = מַלְכֵנוּ

_____ = אָבִינוּ

Avinoe Malkeenoe is een heel lange תְּפִלָּה (*tefilla*, gebed), gezongen op een mooie melodie. Iedere zin is een vraag aan 'ה' en/of een wens voor het nieuwe joodse jaar. In de loop van de tijd zijn er steeds nieuwe zinnen aan toegevoegd.

OPDRACHT:

Bij אָבִינוּ (onze vader) denk je waarschijnlijk aan andere dingen dan bij מַלְכֵנוּ (onze koning). Schrijf de woorden uit het rechter vak in het rijtje waar ze volgens jou het beste passen:

מַלְכֵנוּ

אָבִינוּ

* liefde * respect *
* afstand * warmte *
* zorgzaam * streng *
* dichtbij * ontzag *
* meeleven * begrip *

Waarom noemen we God op Rosj Hasjana zowel 'onze vader' als 'onze koning'?

Hieronder zie je de woorden van de laatste zin van Avinoe Malkeenoe.

In het vak onderaan staat de vertaling. Schrijf het nummer dat bij de goede vertaling staat in de muzieknoten. Gebruik de woordenlijst van 'Wegwijs in de Sidoer deel 2'. De woorden die je daar niet in kunt vinden zijn al voor je ingevuld.

וְעִנְנוּ (ע.ג.ה.) חַנּוּן מֶלֶכְנוּ אָבִינוּ

עָשָׂה (ע.ש.ה.) מַעֲשִׂים אֵין בָּנוּ פִּי

וְהוֹשִׁיעֵנוּ וְחַסֵּד צְדָקָה (צ.ד.ק.) עֲמָנוּ

1 rechtvaardigheid	5 (met) ons	9 onze vader
2 want	6 onze koning	10 wees ons genadig
3 en antwoord ons	7 en liefde	11 doe, behandel
4 goede daden	8 en help ons	12 wij hebben geen

Uit de sjoeldienst 2 : וּנְתַנֵּה תְּקֵף

Een ander bekend gebed uit de sjoeldienst van Rosj Hasjana is *Oenetanne Tokef*. In het machzor voor Rosj Hasjana kun je het vinden op bladzijde 379. Oenetanne Tokef is geschreven door Rabbi Amnon. Hij leefde in de Middeleeuwen, in de Duitse stad Mainz. Rabbi Amnon is op Rosj Hasjana in sjoel gestorven, onder heel bijzondere omstandigheden:

Rabbi Amnon uit Mainz was een belangrijk man. Hij was erg geleerd, heel rijk en ook uiterlijk een knappe man. Hij was de leider en Rabbijn van alle joden in Mainz en omgeving. Iedereen had veel respect voor Rabbi Amnon, zelfs de aartsbisschop van de stad. Dat was iets heel bijzonders, want de meeste niet-joden keken in die tijd heel erg neer op joden neer.

Er was echter één ding dat de aartsbisschop erg vervelend vond en dat was dat Rabbi Amnon volgens hem niet het ware geloof had. De aartsbisschop begreep niet hoe zo'n verstandig en geleerd man dat niet inzag. Iedere keer als Rabbi Amnon bij hem moest komen vroeg de aartsbisschop hem of hij zich niet wilde laten dopen en iedere keer weer weigerde Rabbi Amnon.

Op een keer, toen de aartsbisschop weer eens heel erg aandrong zei Rabbi Amnon – om er maar vanaf te zijn – 'Geef me drie dagen bedenktijd, dan zal ik u mijn besluit medelen'. Rabbi Amnon ging naar huis, maar onderweg had hij al ontzettend spijt. Hij was absoluut niet van plan zich te laten dopen, en hij vond het heel erg dat hij drie dagen bedenktijd had gevraagd. Hij was vreselijk verdrietig, had ontzettend veel spijt, at en dronk niet, huilde drie dagen lang en smeekte God om vergiffenis dat hij ook maar een ogenblik getwijfeld had. Toen de drie dagen om waren stuurde de aartsbisschop soldaten om hem met geweld op te halen.

'Waarom ben je niet zelf gekomen, Rabbi Amnon', om mij je besluit mee te delen?' vroeg de aartsbisschop. 'Ik heb gezondigd', antwoordde Rabbi Amon. 'Niet tegen u, maar tegen God, omdat ik een bedenktijd gevraagd heb. Maar ik heb mijn straf al bepaald. Mijn tong, die mij deze grote zonde heeft laten uitspreken, moet voor straf worden uitgerukt! 'Nee, je tong heeft niet gezondigd, maar je voeten, die je niet naar mij toe hebben gebracht, die hebben een zonde gedaan' zei de aartsbisschop. Die zal ik voor straf laten afhakken! En je hele lichaam zal ik pijnigen, totdat je erkent dat het christendom de enige ware godsdienst is. Ondanks de pijn gaf Rabbi Amnon niet toe. Tenslotte werd hij op een plank gelegd en naar huis gebracht. Het was kort voor Rosj Hasjana.

Op Rosj Hasjana vroeg Rabbi Amnon om hem naar sjoel te brengen. Hij werd op een plank gedragen omdat hij niet meer kon lopen en naast de chazzan neergezet. Toen de chazzan wilde beginnen met de Kedoetsja, wenkte Rabbi Amnon hem om even te wachten. Toen zei Rabbi Amnon 'Oenetanne Tokef', dat later over de hele wereld in alle sjoels op Rosj Hasjana gezegd zou worden. Kort nadat hij Oenetanne Tokef had gezegd, stierf Rabbi Amnon. (*Van Jom tot Jom blz. 141*).

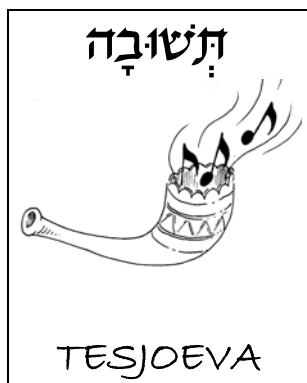

וְנִתְּנָה תִּקְוָה OENETANNE TOKEF

Op Rosj Hasjana wordt het opgeschreven, en op Jom Kippoer wordt het ondertekend:

wie in leven zal blijven en wie zal sterven, wie zal omkomen door vuur, wie door water, wie door oorlog, wie door hongersnood, wie door onweer, wie door ziekte. Wie rustig zal leven en wie geen rust zal vinden; wie gelukkig zal zijn en wie door ongeluk getroffen zal worden, wie arm en wie rijk zal zijn.

MAAR

kunnen ons levenslot beter maken dan we verdienen.

Want U, God, wilt niet dat de mensen zullen sterven. U wilt dat ze spijt hebben over wat ze verkeerd gedaan hebben waardoor ze in leven kunnen blijven. Tot het uur van hun dood hoopt u dat ze berouw zullen krijgen, dan vergeeft u hen meteen. U hebt de mensen geschapen, dus u weet hoe zwak ze zijn.

Vragen

1 Wat wordt er op Rosj Hasjana opgeschreven? Geef een samenvatting:

2 Leg het verschil uit tussen *opschrijven* en *ondertekenen*.

3 Wat is volgens Oenetanne Tokef een belangrijk verschil tussen Rosj Hasjana en Jom Kippoer?

4 Zoek in het machzor voor Rosj Hasjana op bladzijde 379 de Nederlandse vertaling op van de woorden tesjoeva, tefilla en tsedaka. Probeer uit te leggen wat deze woorden betekenen:

<p>תְּשׁוּבָה</p> 	<p>Vertaling machzor:</p> <p>Betekenis:</p>
---	---

<p>תְּפִלָּה</p> 	<p>Vertaling machzor:</p> <p>Betekenis:</p>
--	---

<p>צְדָקָה</p> 	<p>Vertaling machzor:</p> <p>Betekenis:</p>
--	---

תְּצַדִּיק - TSEDAKA

Tsedaka is een woord die je vaak hoort tijdens de sjoeldiensten van Rosj Hasjana en Jom Kippoer. De stamletters van תְּצַדִּיק zijn dezelfde als die van het woord צְדָקָה, *rechtvaardigheid*.

Tsedaka is een heel belangrijke mitswa. Door de eeuwen heen is het geven van *tsedaka*, het zorgen voor arme mensen, als een van de belangrijkste voorschriften uit de Tora beschouwd. Door *tsedaka* te geven zorg je er voor dat de wereld rechtvaardiger wordt.

Tsedaka wordt soms vertaald als *liefdadigheid*, maar dat is geen goede vertaling. *Liefdadigheid* is een gunst van een rijke naar een arme. *Tsedaka* iets waar arme mensen volgens de Tora recht op hebben. *Tsedaka* geven is dus een plicht!

☺ *Lees dit stukje over verschillen tussen tsedaka en liefdadigheid. Beantwoord daarna de vragen.*

Zowel het nederlandse woord *liefdadigheid* als het hebreeuwse woord *tsedaka* hebben te maken met het helpen van mensen in nood. Maar er is een belangrijk verschil. Enkelingen die een bijdrage willen geven, beslissen voor zichzelf hoeveel ze geven. Met *tsedaka* is dat anders, omdat de Tora het joodse volk verplicht om een minimum bedrag te geven. Hoeveel geld je voor *liefdadigheid* geeft is afhankelijk van je gevoel; het bedrag dat voor *tsedaka* gegeven moet worden is gebaseerd op de joodse wet. Het woord *tsedaka* komt van *tsedek*. *Tsedek* betekent: rechtvaardigheid. *Tsedaka* geven is daarom een rechtvaardige handeling, en geen *tsedaka* geven is onrechtvaardig. (naar: *Anders dan Anderen, wat het betekent joods te zijn*, blz. 55).

1 Wat is de overeenkomst tussen liefdadigheid en tsedaka?

2 Noem twee verschillen tussen liefdadigheid en tsedaka:

a

b

De basis voor het geven van tsedakastaat in de Tora, en is later uitgewerkt door *chazal*, onze joodse geleerden.

In de tijd van de Tora ging tsedaka over het geven van landbouwproducten. De eigenaar van de grond was verplicht om een gedeelte van de oogst aan de armen af te staan.

Dat zie je bijvoorbeeld in het boek רֵוֵת (Roeth), dat we op Sjavoe'ot lezen. Omdat Roeth arm is, mag ze de aren oprapen die de maaiers per ongeluk laten vallen.

Tegenwoordig geven we tsedaka vooral door middel van geld. Het minimum voor deze is 10 % van het inkomen, het maximum 20 %. Deze mitswa geldt voor alle joden, oud en jong, arm en rijk.

Een bijzondere vorm van tsedaka is גְּמִילוֹת חֲסָדִים (*gemiloet chasadiem*), het doen van goede daden. Hierbij gaat het niet om geld, maar om behulpzaamheid en vriendelijkheid: zieken bezoeken, ouderen helpen, enzovoorts. Er is geen maximum voor gemiloet chasadiem, iedereen moet proberen deze mitswa zoveel mogelijk te doen.

- 1 De Tora schrijft voor hoeveel we *minimaal* aan tsedaka moeten geven. Waarom zou het niet aan ons zelf zijn overgelaten hoeveel we willen geven?

- 2 Waarom is er volgens jou wel een maximum voor tsedaka, maar niet voor gemiloet chasadiem?

- 3 In Nederland zijn tegenwoordig allerlei regels en wetten waardoor mensen die zelf niets kunnen verdienen (omdat ze ziek zijn, of te oud om te werken) toch geld krijgen. Dat heet 'sociale wetgeving'. Waar denk je dat de basis voor deze wetten vandaan komt?

- ☺ Hier zie je twee berichten uit het N.I.W. van vrijdag 14 juni 1918. Lees ze, en maak daarna de vragen op bladzijde 24.

No. 3 - VRIJDAG 14 JUNI

54e JAARGANG - 5678-1918

REG. WERKELIJKST. NO. 170 REGERINGSKAAS. Firms N. L. DE LANGE, Snoekjezucht 12.

Nieuw

DEK VER. 1918

Ook 'U' met de eide ten der waarheid behand. te maken.

Oplage 13200 Ex.

Israëlietisch Weekblad

Oplage 13200 Ex.

ABONNEMENT N. I. W. bij vooruitbetaling per 3 maanden voor Amsterdam / 3.00, overige plaatsen te Nederland / 3.50. Voor het buitenland 7.00 per jaar. Lezer nummer: 3 et. Het verspreidingsgebied: Nederland en de Bat. eide. Woensdag 12 u., zaterdag 12. Adres: Nieuwmarkt 12, Amsterdam. Voor de Administratie voor Dinsdag 10 uur, Joden Breestraat 25.

Redactie: P. ELTE, Sepiastr. 22, Amsterdam - Tel. no. 4282.

Op de MUSEUMSTRAAT, genoot de het gebed, met het ingang.

Wegw: J. L. RACHMISTAL, J. Bruns, 63, Amsterdam - Tel. no. 4340 H.

Verspreiding te Adverteentie moeten vóór Woensdag aankomen.

ADVERTENTIES van 1-3 regels / 1.00, elke regel met / 0.25, ingesloten. Meerdere dagen 1-3 regels / 2.50, elke regel met / 0.75. Advertentie op de 1e pagina van 1-3 regels / 3.00, elke regel met / 1.00. Een bepaalde plaats wordt niet vermeld.

Gezin met 7 kinderen uit huis gezet

Een man van veertig jaar, vader van **zeven** kinderen waarvan het oudste 10 jaar is en het jongste 5 maanden, is op zijn werk getroffen door een noodlottig ongeval. Hierdoor is hij voor de rest van zijn leven **invalide** geworden en zal nooit meer kunnen werken. Zijn vrouw is helaas ziek, ze heeft **tuberculose**.

Hierdoor is er geen enkel inkomen meer. Het gezin lijdt **honger**, en zal vanwege achterstand in het betalen van de huur binnenkort **het huis worden uitgezet** en dan geen onderdak meer hebben.

U begrijpt dat we ons grote zorgen maken om dit gezin, dat **buiten hun schuld** geen inkomen meer heeft. Daarbij komt dat de vrouw dringend **medicijnen** nodig heeft. We doen een beroep op u om hulp. Het is een **mitswe** om dit gezin te helpen! Iedere gift, hoe klein ook, is van harte welkom.

De Spaansche griep

heeft helaas alweer een slachtoffer gemaakt. Een jonge man, 25 jaar oud, overleed aan deze gevreesde ziekte, waar de laatste tijd helaas al zoveel mensen aan gestorven zijn.

Zijn vrouw blijft achter met een **tweeling** van anderhalf. Doordat ze binnenkort weer **moeder** hoopt te worden kan ze voorlopig zelf niet werken. De arme vrouw maakt zich **ernstige zorgen** om haar kinderen.

En daarbij komt nog het **verdriet** om haar man. Help dit treurige gezin! Laten we ervoor zorgen dat de vrouw tenminste wat geld heeft om eten en het **allernoodzakelijkste** te kopen totdat ze zelf weer kan gaan werken. U kunt ook eten geven of kleertjes voor de kinderen.

Joden, hebt **medelijden** met deze arme vrouw! Helpt deze joodse moeder en haar kinderen! Opent uw beurs en geeft met heel uw hart!

☺ Beantwoord deze vragen:

1 Waarom wordt het gezin met zeven kinderen het huis uit gezet?

2 Hoe komt het dat de moeder van de tweeling geen geld heeft om eten voor haar kinderen te kopen?

3 Deze berichten stonden in het N.I.W. van 1918. Wat zou er gebeurd zijn wanneer deze mensen in onze tijd hadden geleefd?

4 Stel je voor: het is 1918. Je bent niet erg rijk, maar je vindt dat het je plicht is om deze mensen te helpen zoveel als je kunt. Kies een van de twee berichten, en beschrijf wat je zou doen.

Op deze en de volgende bladzijde zie je 8 reacties uit 1918. Lees ze, en maak daarna de vragen op bladzijde 26 en 27.

A : **Mevrouw van Straten** leest de berichten. Ze doet geld in een envelop met een briefje: 'voor de moeder van de tweeling, van een andere moeder' en brengt het geld naar de krant.

B : Ook **meneer van Gelder** heeft de berichten gelezen. Hij doet geld in een envelop en schrijft daarop: Veel sterkte, van de familie van Gelder. Op de achterkant zet hij zijn adres. Hij brengt de envelop naar de krant en zegt dat de medewerkers zelf mogen kiezen aan wie ze de envelop geven.

C : De **collega's** van de invalide man zijn erg geschrokken door het ongeluk. Ze weten dat hij thuis zeven kinderen en een zieke vrouw heeft. Zelf zijn ze ook arm, maar ieder geeft wat hij missen kan. Ze brengen het geld naar hem toe en zeggen dat het een lening is die hij kan terugbetalen wanneer het weer wat beter gaat, het geeft niet wanneer. Dit gebeurde nog voordat het bericht in het N.I.W. stond.

D : De moeder van de tweeling vraagt haar **buurvrouw** geld om eten voor de kinderen te kopen. De buurvrouw slaat haar armen om haar heen, en zegt: 'arme meid, wat heb ik toch met je te doen! Ik vind het zo verschrikkelijk wat er gebeurd is!' Ze geeft wat kleingeld, 'omdat ze al zo vaak iets aan arme mensen geeft'.

E : De invalide man vraagt zijn **buurman** om geld zodat hij een deel van de huur kan betalen. De buurman trekt een boos gezicht en vraagt waarom de man niet beter heeft opgepast, dan zou hij nu niet invalide zijn geweest. Hij geeft het gevraagde bedrag.

F : **Mevrouw de Vries** gaat naar de moeder van de tweeling toe. Ze zegt dat ze iemand zoekt die tegen betaling bij haar thuis op de kinderen kan passen en ook wat huishoudelijk werk kan doen. Nadat de baby geboren is en ze weer een beetje is aangesterkt kan ze bij haar in dienst komen. Mevrouw de Vries laat geld achter, 'als voorschot op het salaris'.

G : De vrouw van de invalide man vraagt haar **tante** om geld voor medicijnen. De tante zegt: 'natuurlijk, waarom ben je niet eerder gekomen? en geef het geld.'

H : **Meneer Sanders** leest vaker dit soort berichten in de krant. Hij brengt geld naar een bevriende dokter die in arme buurten werkt en vraagt hem om het te verdelen onder gezinnen die het nodig hebben. De dokter mag niet zeggen wie het geld gegeven heeft.

1 Welke van de 8 reacties lijkt het meest op wat je zelf bij vraag 4 (blz 17) hebt opgeschreven? Waarom?

2 Welke van de acht reacties vind jij het minst goed? Leg uit waarom.

3 Welke reactie vind je de beste? Leg je antwoord uit.

Acht manieren om Tsedaka te geven volgens Maimonides

Maimonides is een van de grootste joodse geleerden. Hij leefde in de 12e eeuw. Behalve een van onze belangrijkste rabbijnen was hij ook een beroemd arts. Hij schreef veel boeken over jodendom, waaruit ook nu nog vaak geleerd wordt. Daarnaast schreef hij ook over andere onderwerpen.

In een van zijn boeken, de *Misjne Tora*, noemt Maimonides acht verschillende manieren waarop iemand tsedaka kan geven. Hij begint met wat hij de beste vorm vindt, en eindigt met de minst goede.

☺ *Hier zie je de acht manieren van Tsedaka geven volgens Maimonides. Geef bij ieder van de acht aan welke van de reacties op bladzijde 25 en 26 daar het meest op lijkt.*

1

De gever zorgt ervoor dat de arme werk krijgt, zodat hij voortaan zelf zijn geld kan verdienen en niet meer afhankelijk is van tsedaka.

Dit lijkt het meest op reactie _____.

2

De gever weet niet aan wie hij geeft, en de ontvanger weet niet van wie hij het geld krijgt.

Dit lijkt het meest op reactie _____.

3

De gever weet aan wie hij geeft, maar de ontvanger weet niet van wie hij het geld krijgt.

Dit lijkt het meest op reactie _____.

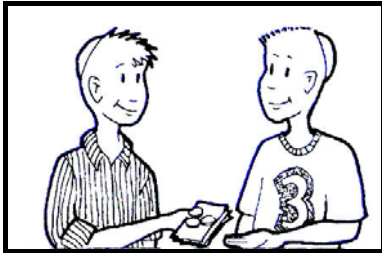
4

De gever weet niet aan wie hij geeft, maar de ontvanger weet wel van wie hij het geld gekregen heeft.

Dit lijkt het meest op reactie _____.

5

De gever weet aan wie hij geeft, maar doet dit ongevraagd. De ontvanger weet van wie hij het geld krijgt.

Dit lijkt het meest op reactie _____.

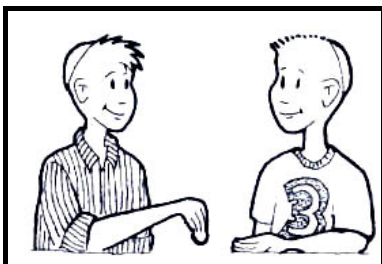
6

De gever geeft, maar pas nadat de arme er om gevraagd heeft.

Dit lijkt het meest op reactie _____.

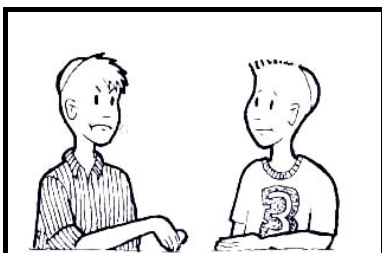
7

De gever geeft nadat de arme hem er om gevraagd heeft. Hij geeft minder dan hij eigenlijk zou moeten doen, maar met een vriendelijk gezicht.

Dit lijkt het meest op reactie _____.

8

De gever geeft nadat de arme hem er om gevraagd heeft, maar doet dat met tegenzin en/of hij beledigt de ontvanger.

Dit lijkt het meest op reactie _____.